

Univerzita Palackého
v Olomouci

Potravinová bezpečnost & fenomén land grabbingu

Zdeněk Opršal, Katedra rozvojových a environmentálních studií, Přf UP v Olomouci

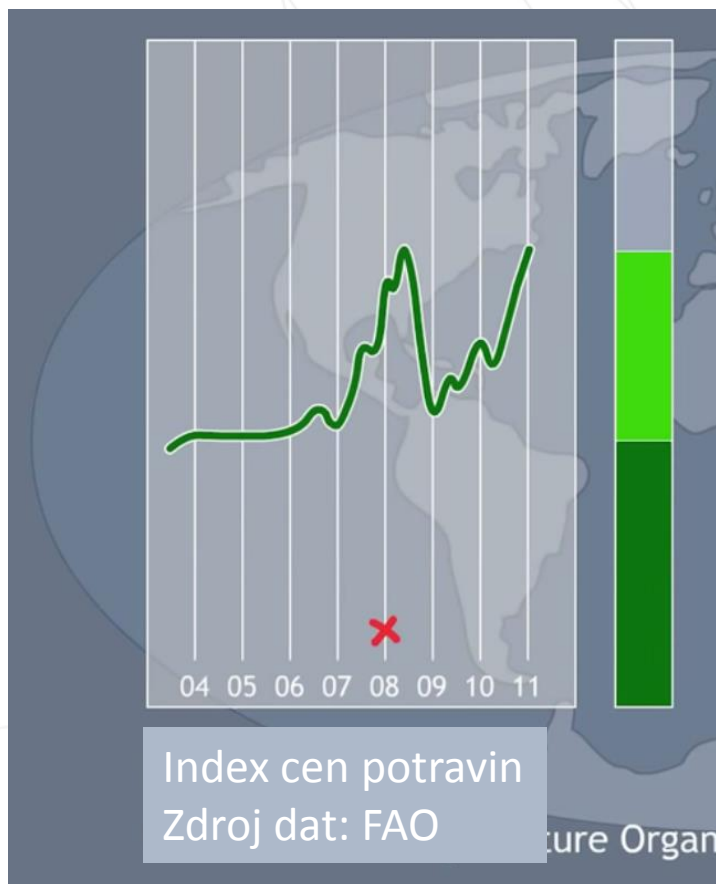

Univerzita Palackého
v Olomouci

Obsah

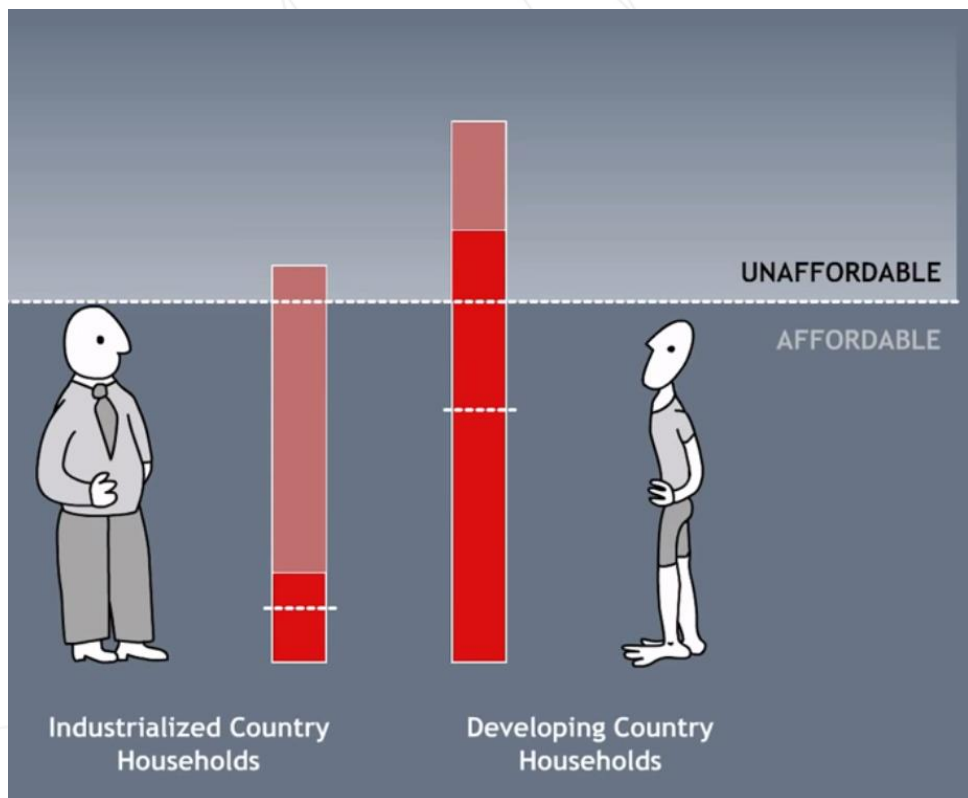
- Potravinová bezpečnost
- Zahraniční investice do zemědělského sektoru
- Fenomén land grabbingu

Potravinová bezpečnost

- Mezi lety 2006-2009 se zvýšil Index cen potravin o 71 %
 - *Index cen potravin* FAO je ukazatel sledující měsíční změny mezinárodních cen skupiny potravinářských komodit (maso, mléčné výrobky, obiloviny, rostlinné oleje, cukr)
- Tato událost je popisovaná jako **potravinová krize** (*food crisis*)

Potravinová bezpečnost

- Zvýšení cen potravin postihuje zejména nejchudší skupiny obyvatelstva
- Průměrné výdaje domácností za potraviny v rozvojových zemích se pohybují v rozmezí 60-90 % celkových příjmů (v průmyslových zemích činí 10-20 % příjmů)
- Růst cen potravin o 71 % zvýšil výdaje na potraviny domácností v chudých zemích o téměř 50 % (v průmyslových pouze o 10 %)
- V řadě případů překročily výdaje chudých domácností na potraviny celkové příjmy

Potravinová bezpečnost

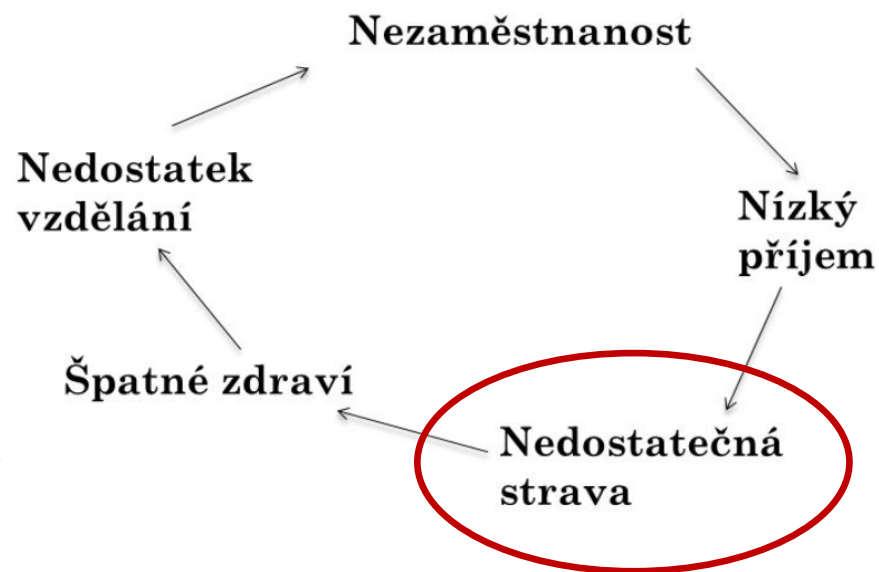
- *Co může být příčinou růstu cen základních potravin?*
- **Na straně produkce:**
 - Neúroda
 - Omezení vývozu zemědělských komodit ze strany významných producentů (např. Rusko)
 - Zvyšování cen ropy
 - Produkce energetických plodin (biopaliv) namísto potravin
 - Spekulace investorů na komoditním (agropotravinářském) trhu
- **Na straně spotřeby:**
 - Růst počtu obyvatel
 - Změna stravovacích vzorců (v důsledku zvyšování příjmů, např. růst konzumace masa ve východní a JV Asii)
 - Plýtvání potravinami

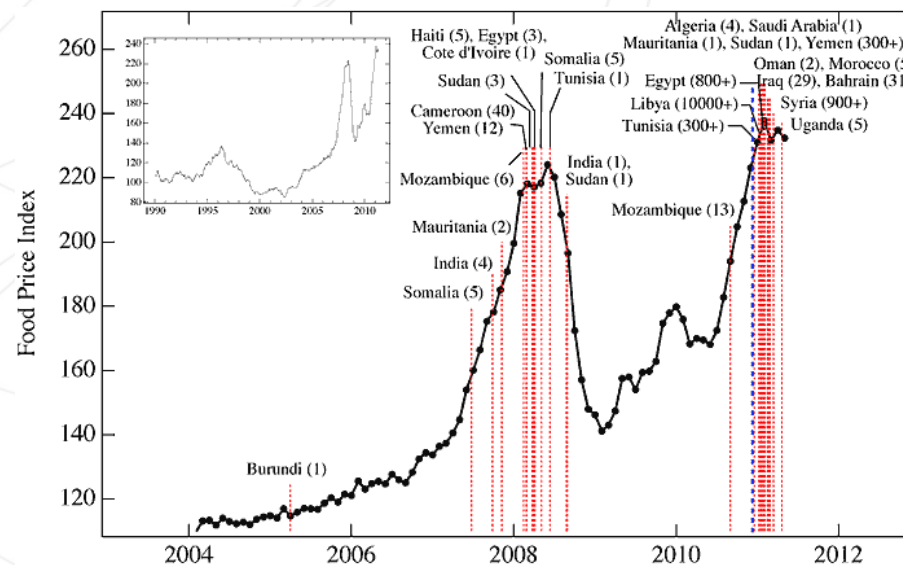
Univerzita Palackého
v Olomouci

Potravinová bezpečnost

- Důsledky prudkého růstu cen potravin:
Podvýživa (vč. skryté podvýživy) a hlad

Nepokoje a společenská nestabilita

Potravinová bezpečnost

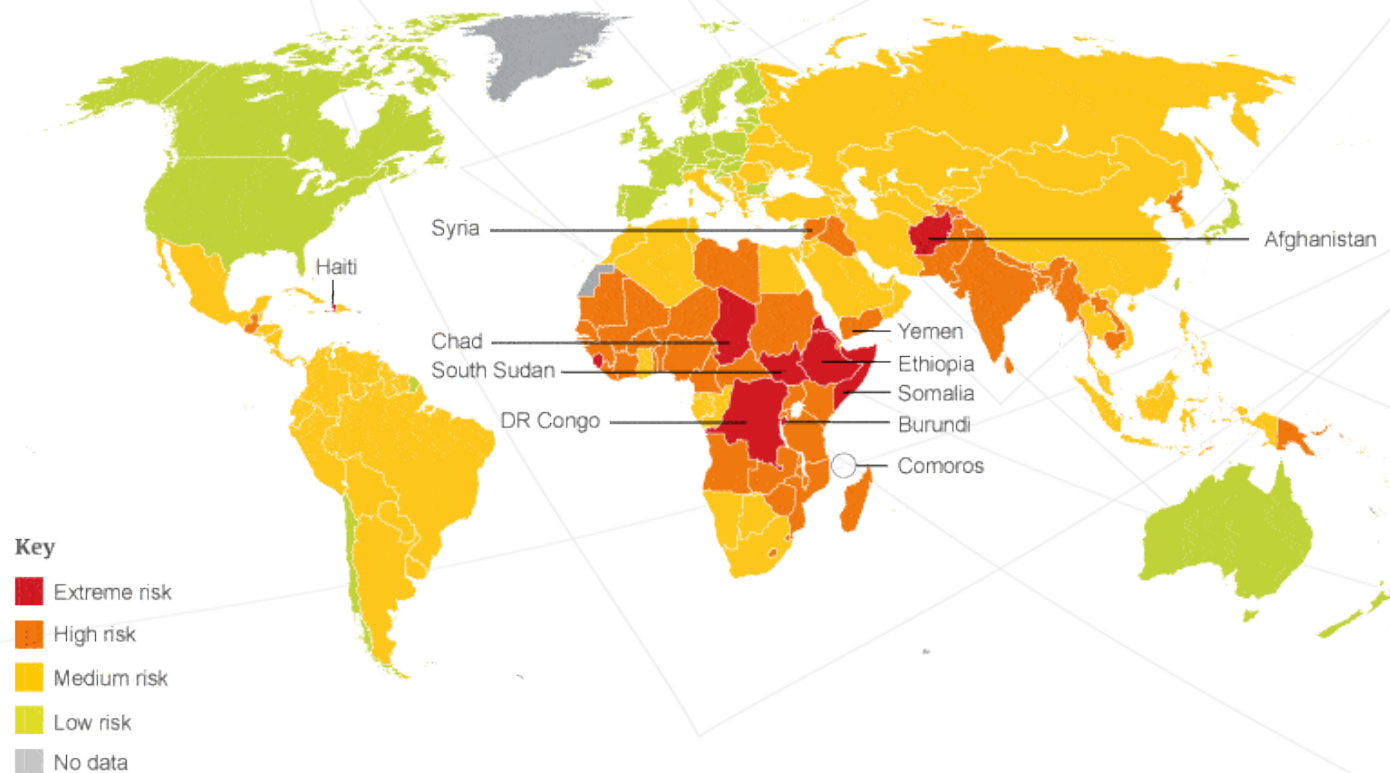
- **Potravinová bezpečnost (*food security*)**
 - „ekonomický, sociální a fyzický přístup k dostatečnému množství bezpečných a výživných potravin“ (Světový potravinový summit, 1996)
- **Skládá se z následujících prvků:**
 - **Dostupnost potravin** – potraviny musí fyzicky být v místě, kde je obyvatelé potřebují
 - **Přístup k potravinám** – lidé musí být schopní si potraviny obstarat, musí mít tedy dostatek peněz pro jejich koupi, nebo dost půdy a dalších zdrojů k jejich vypěstování (voda, osivo)
 - **Potraviny musí být kvalitní** – musí obsahovat vyvážený podíl živin (bílkoviny, tuky, cukry, vitamíny a minerální látky), který umožňuje žít aktivní a zdravý život

Univerzita Palackého
v Olomouci

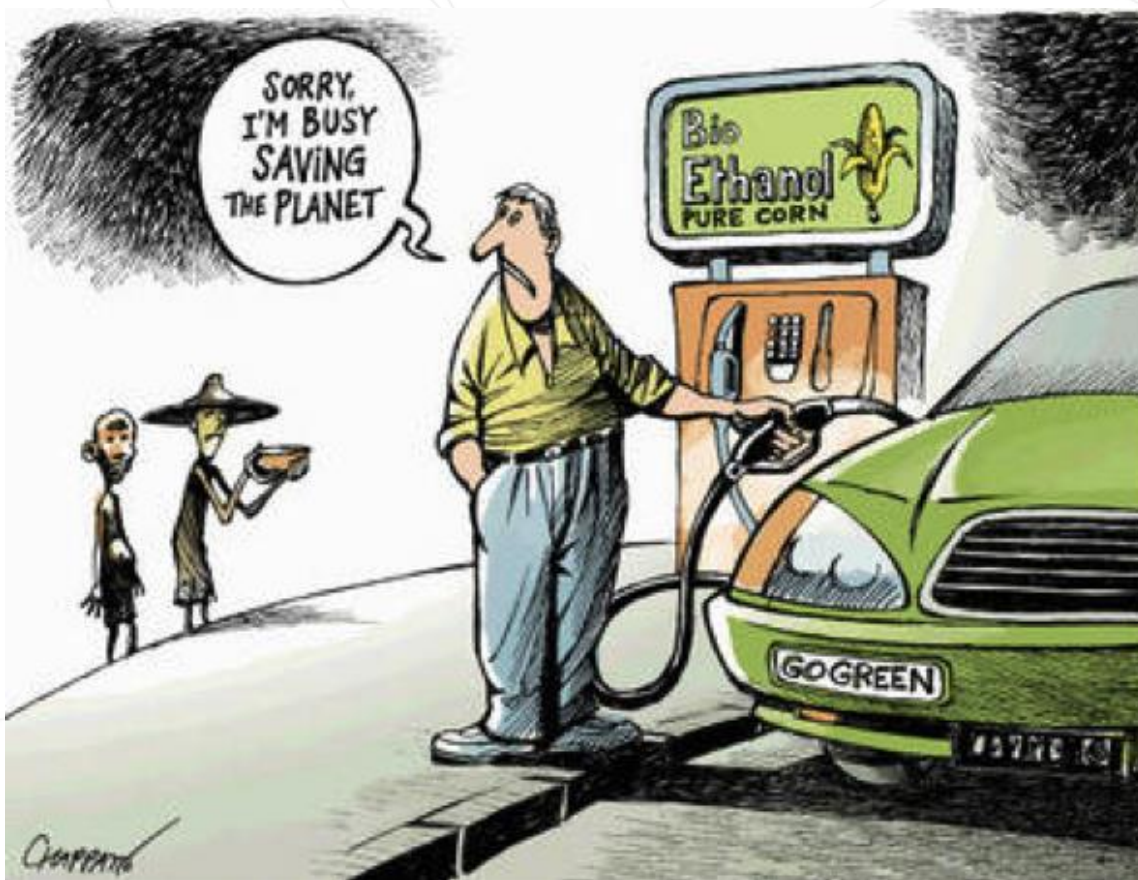
Potravinová bezpečnost

Food Security Risk Index 2013

- Food Security Risk Index
- Nástroj pro identifikaci zemí, které mohou být náchylné k hladomoru a společenským nepokojům, které vyplývají z nedostatku potravin a cenových výkyvů.

Potravinová bezpečnost a fenomén land grabbingu

- Vztah plný paradoxů...

Zahraniční investice do zemědělského sektoru

– Pozitiva

- Přináší prostředky a know-how pro modernizaci dlouhodobě zanedbávaného sektoru (zejména v SSA)
- Zvýšení vývozních příjmů v podobě exportních komodit (*cash crops*)
- Nové pracovní příležitosti (námezdní zemědělstí dělníci)

– Negativa

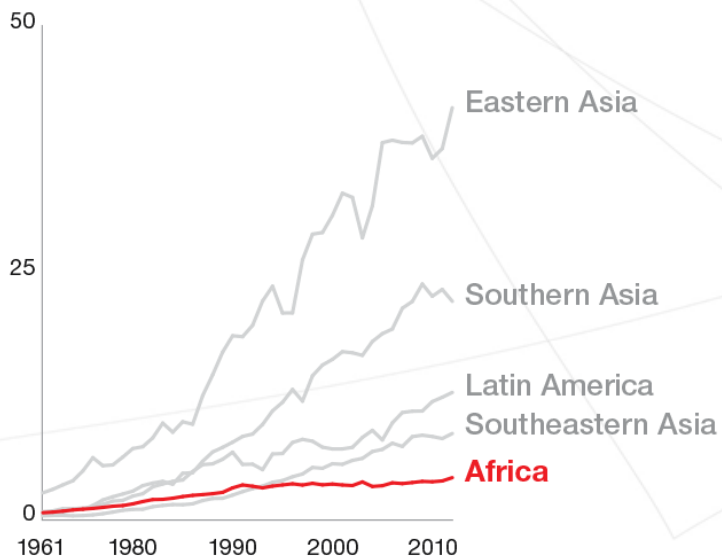
- Ztráta možností obživy vysídlených zemědělců v důsledku „záborů půdy“
- Zhoršení potravinové bezpečnosti z důvodu a) exportu potravin; b) upřednostňování technických plodin
- Ztráta původních (nekomerčních) plodin a odrůd (pokles agro-biodiverzity)
- Environmentální degradace v důsledku velkoplošných pozemkových úprav a pěstování monokultur

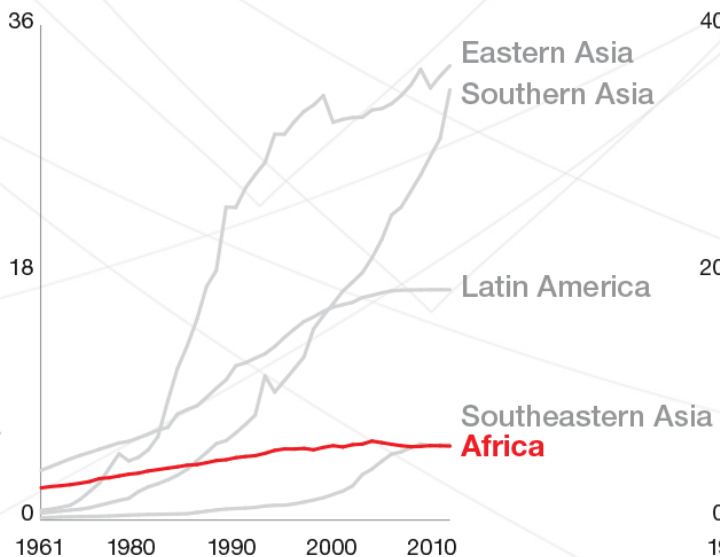
Zahraniční investice do zemědělského sektoru

- Zahraničních investice do zemědělského sektoru jako příležitost

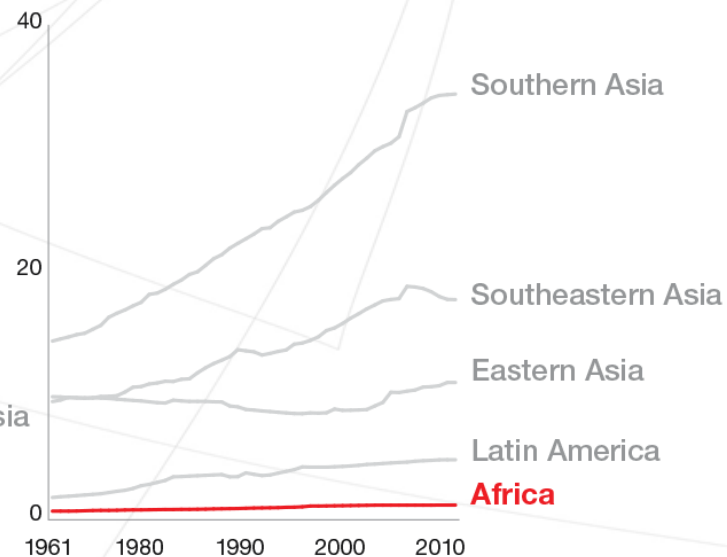
Fertilizer consumption
in millions of tons

Tractors in service
in millions

Land equipped for irrigation
by percentage

Zahraniční investice do zemědělského sektoru

- Zahraniční investice do zemědělského sektoru jako ohrožení

- Fenomén záborů půdy („*land grabs*“)
- Do pozornosti se dostává v souvislosti s potravinovou krizí v roce 2009
- Co je to „*land grabbing*“?

Fenomén „land grabbing“

- jednotná, všeobecně uznávaná definice neexistuje
- „dlouhodobý pronájem (koncese) nebo nákup půdy v rozvojových zemích ze strany mezinárodních investorů, zahraničních vlád a individuálních investorů“
- velkoplošné akvizice půdy, bez ohledu na způsob nabytí
- pojmy „land grabbing“ / „zábory půdy“ mají negativní konotaci, přestože obvykle jsou tyto investice formálně *legální* (z pohledu právních norem zemí, kde jsou investice realizovány)

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbing“

Fenomén „land grabbing“

- Definiční znaky *land grabbu*:
 - při akvizici dochází porušení lidských práv;
 - akvizice se nezakládá na demokratické participaci, transparentní smlouvě nebo vzešla z aktu korupce;
 - zemědělská půda je pronajata (méně často koupena) s cílem exportu zemědělských produktů ze státu, kde se půda nachází;
 - plocha pronajaté zemědělské půdy přesahuje určitý limit (např. minimálně 10 000 hektarů) a koncese je dlouhodobá (obvykle 30 – 99 let)
 - *investor, který nabývá půdu, je z jiného státu než subjekt, jenž dává půdu k dispozici*

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbingu“

- Nejedná se o zcela nový fenomén, jde o zintenzivnění historického procesu

INDIAN LAND FOR SALE

GET A HOME
OF
YOUR OWN
*
EASY PAYMENTS

PERFECT TITLE
*
POSSESSION
WITHIN
THIRTY DAYS

FINE LANDS IN THE WEST
IRRIGATED IRRIGABLE GRAZING AGRICULTURAL DRY FARMING

IN 1910 THE DEPARTMENT OF THE INTERIOR SOLD UNDER SEALED BIDS ALLOTTED INDIAN LAND AS FOLLOWS:

Location.	Acres.	Average Price per Acre.	Location.	Acres.	Average Price per Acre.
Colorado	5,211.21	\$7.27	Oklahoma	34,664.00	\$19.14
Idaho	17,013.00	24.85	Oregon	1,020.00	15.43
Kansas	1,684.50	33.45	South Dakota	120,445.00	16.53
Montana	11,034.00	9.86	Washington	4,879.00	41.37
Nebraska	5,641.00	36.65	Wisconsin	1,069.00	17.00
North Dakota	22,610.70	9.93	Wyoming	865.00	20.64

FOR THE YEAR 1911 IT IS ESTIMATED THAT **350,000 ACRES** WILL BE OFFERED FOR SALE

For information as to the character of the land write for booklet, "INDIAN LANDS FOR SALE," to the Superintendent U. S. Indian School at any one of the following places:

CALIFORNIA: Hoopa.	MINNESOTA: Oriskany.	NORTH DAKOTA: Fort Totten. Fort Yates.	OKLAHOMA - Coe: Fort Totten. Shawnee. Wynadotte.	SOUTH DAKOTA: Cheyenne Agency. Crow Creek. Greewood. Lower Brule. Pine Ridge. Rosebud. Sisseton.	WASHINGTON: Fort Simcoe. Fort Spokane. Tulalip. Tulalip. Wenatchee. Oreida.
COLORADO: Ignacio.	MONTANA: Crow Agency.	OKLAHOMA: Anadarko. Catoomment. Colony. Darlington. Muskogee. Pawnee.	OREGON: Klamath Agency. Pendleton. Roseburg. Siletz.		
IDAHO: Laywal.	NEBRASKA: Macy. Santee. Winnebago.				
KANSAS: Barton. Nadeau.					

WALTER L. FISHER,
Secretary of the Interior.

ROBERT G. VALENTINE,
Commissioner of Indian Affairs.

Fenomén „land grabbing“

- Rozsah fenoménu *land grabbingu*:
- rozsah land grabbu je nesnadné stanovit z důvodu netransparentní povahy celé řady akvizic (kontrakty mezi investory a vládními autoritami „za zavřenými dveřmi“)
- zřejmě nejpřesnější zdroj informací představuje databáze LAND MATRIX
 - nezávislá celosvětová iniciativa zaměřená na monitoring velkoplošných akvizic půdy
 - umožňuje on-line reportování a vizualizaci akvizic (www.landmatrix.org)

The Online Public Database on Land Deals

The Land Matrix is a global and **independent land monitoring initiative** that promotes **transparency** and **accountability** in decisions over land and investment.

This website is our **Global Observatory** - an open tool for collecting and visualising information about large-scale land acquisitions.

The data represented here is **constantly evolving**; to make this resource more accurate and comprehensive, we encourage your **participation**.

[Read more](#)

Watch the video introduction

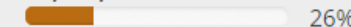
We currently have information about: ²

Size

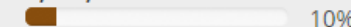
48,835,800 ha

20,124,836 ha

7,470,989 ha

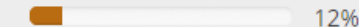

Number of deals

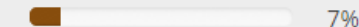
1,384

207

111

■ Concluded ■ Intended ■ Failed

GET THE IDEA

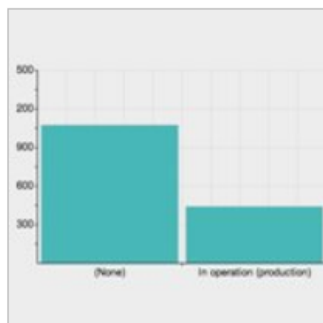

GET THE DETAIL

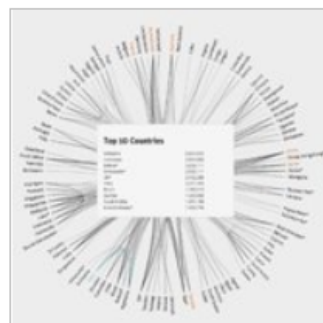

GET INVOLVED

Data is at the core of our project, but numbers alone can't tell a good story. These interactive visualizations are here to help you grasp the phenomenon of large-scale land acquisitions. Through them, we try to provide answers to questions such as how much land we're talking about, who's buying where, how much of the land is used for growing food, etc.

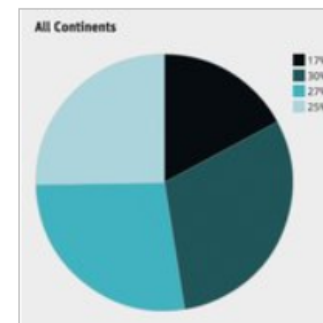
[Dynamics overview](#)

[Web of transnational deals](#)

[Global map of investments](#)

[Agricultural drivers](#)

[It's a big deal](#)

[Compare the size](#)

Fenomén „land grabbing“

Top 10 Countries

- Cílové země investic

Investor countries	Target countries
<u>Philippines</u>	3,111,500 ha
<u>Ukraine</u>	3,000,000 ha
<u>Sudan</u>	2,987,010 ha
<u>Guinea</u>	1,698,400 ha
<u>Mozambique</u>	1,104,819 ha
<u>Sierra Leone</u>	902,017 ha
<u>Uganda</u>	850,127 ha
<u>South Sudan</u>	771,120 ha
<u>Tanzania*</u>	646,417 ha
<u>Ethiopia</u>	417,500 ha

Top 10 Countries

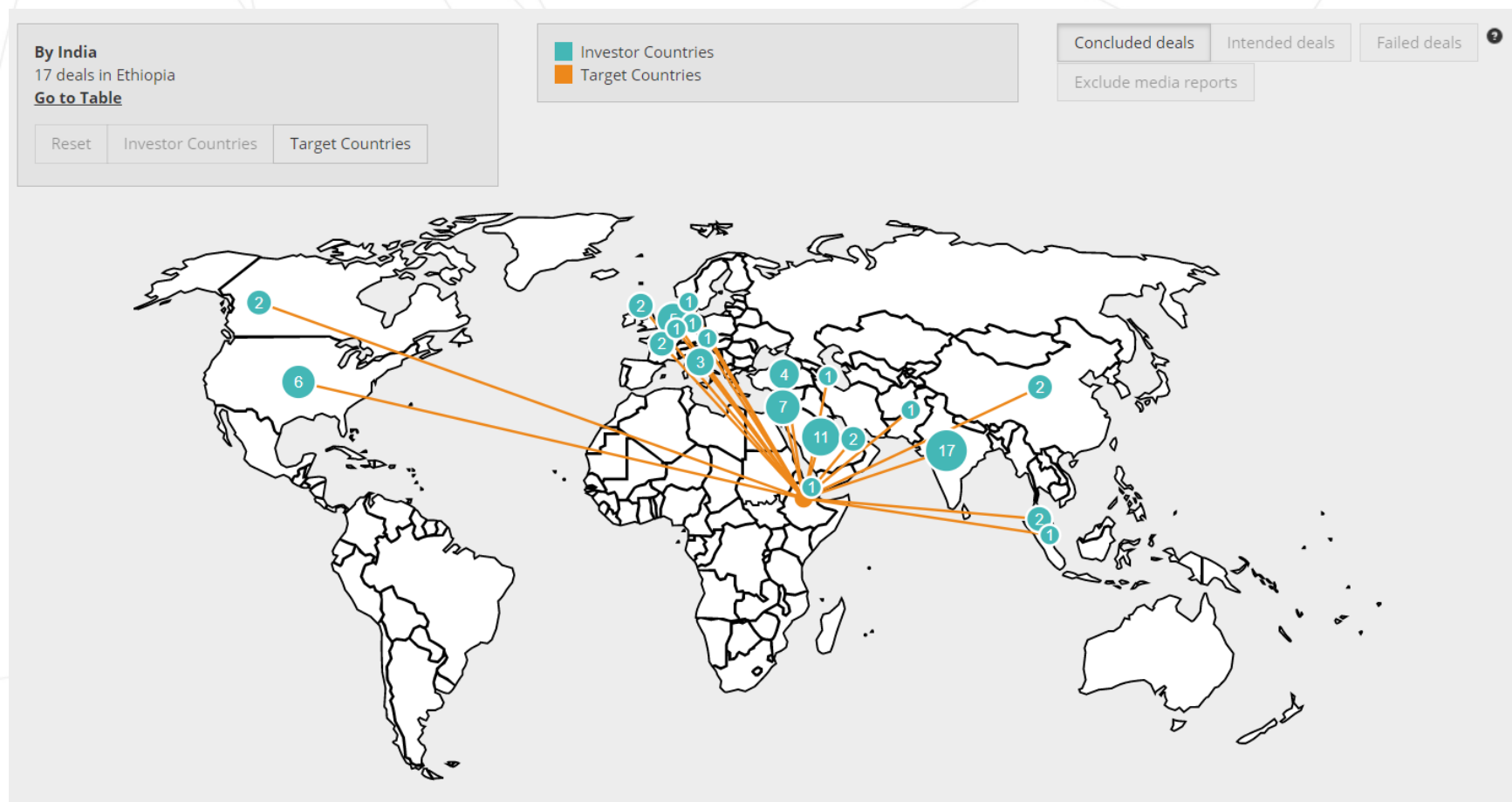
- Zdrojové země investic

Investor countries	Target countries
<u>China</u>	4,711,172
<u>Ukraine</u>	3,000,000
<u>Uk*</u>	2,789,375
<u>Jordan</u>	1,500,000
<u>Usa*</u>	1,372,354
<u>Egypt</u>	1,332,180
<u>Malaysia</u>	1,246,517
<u>Philippines</u>	1,153,000
<u>Japan</u>	1,124,500
<u>Brazil</u>	979,990

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbing“

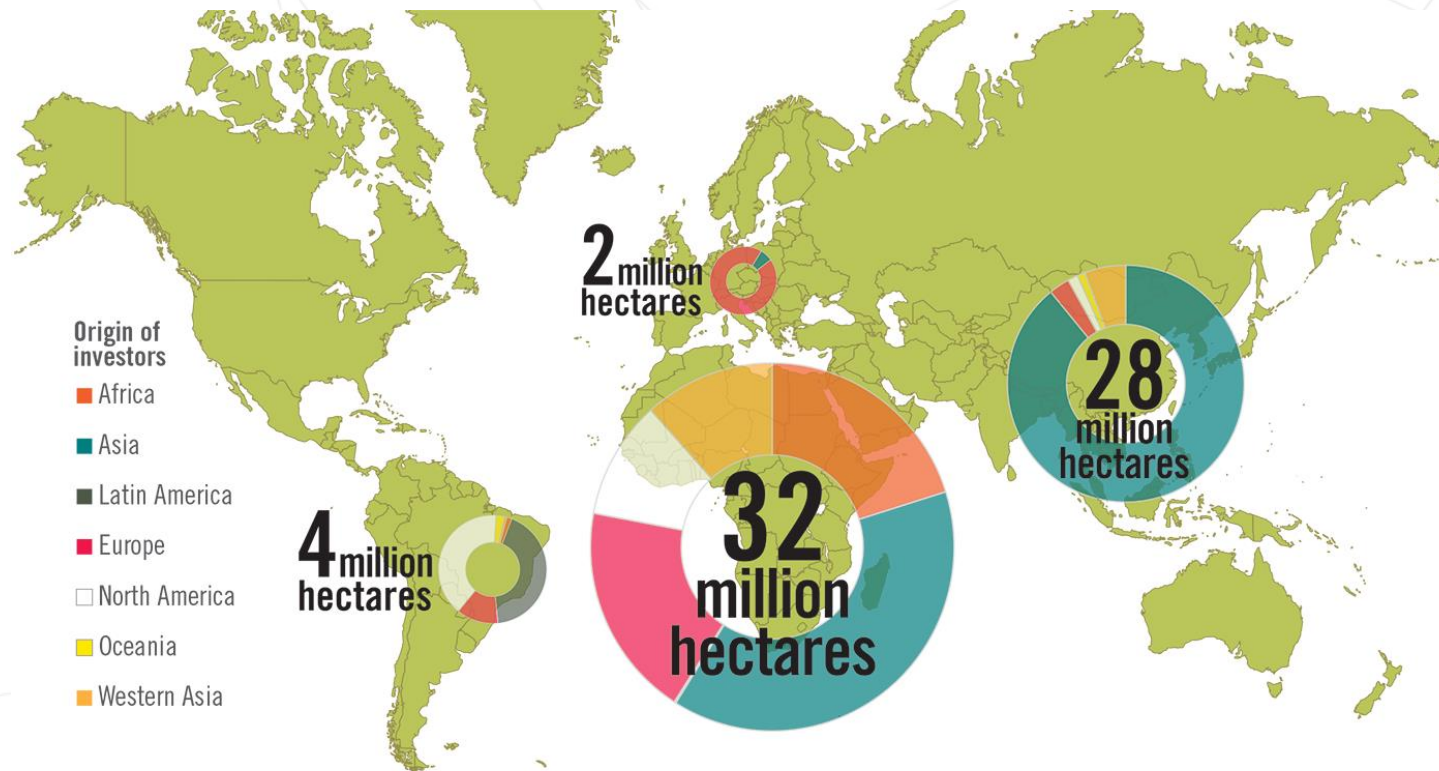

- Vizualizace původu zahraničních investorů do akvizice půdy v Etiopii (databáze LAND MATRIX)

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbing“

– Vizualizace „geografie investic“ dle původu investorů

– Převážná část investic se odehrává na regionálním základě (zřetelné v případě Asie, Latinské Ameriky a Evropy)

Fenomén „land grabbing“: motivy a cíle

- **Produkce biopaliv:**
- pobídky vlád vyspělých zemí (zejména EU – energetická politika, cíl 20-20-20) k produkci biopaliv zvyšuje zájem investorů o pěstování energetických plodin v rozvinutých i rozvojových zemích
- olejnaté plodiny (např. dávivec; produkce bionafty), škobnato-cukernaté plodiny (např. cukrová třtina, kukuřice; produkce biobenzínu) určené na export

Fenomén „land grabbing“: motivy a cíle

- **Produkce potravin pro posílení vlastní potravinové bezpečnosti:**
- Snahy vlád některých zemí s nízkým zemědělským potenciálem a rostoucí populací posílit svou potravinovou bezpečnost
- Typicky země Perského zálivu: např. Saudská Arábie - *‘King Abdullah Initiative for Saudi Agricultural Investment Abroad’* podporuje investice saudských společností do akvizic půdy v zahraničí (vč. např. Etiopie a Jižního Súdánu)

Fenomén „land grabbingu“: motivy a cíle

- **Zhodnocení investice soukromých společností:**
- **Rostoucí zájem soukromých investorů o zemědělskou půdu vychází ze:**
 - zvyšující se poptávky po zemědělských produktech na straně spotřebitelů (zisky z prodeje zemědělských komodit)
 - zhodnocování kapitálu v dlouhodobém horizontu v podobě růstu cen zemědělských pozemků (vč. funkce ochrany investic proti inflaci)
 - zvýšeného zájmu o stabilnější a „hmatatelnější“ investice nežli „virtuální“ finanční produkty částečně zdiskreditované globální finanční krizí (2009)

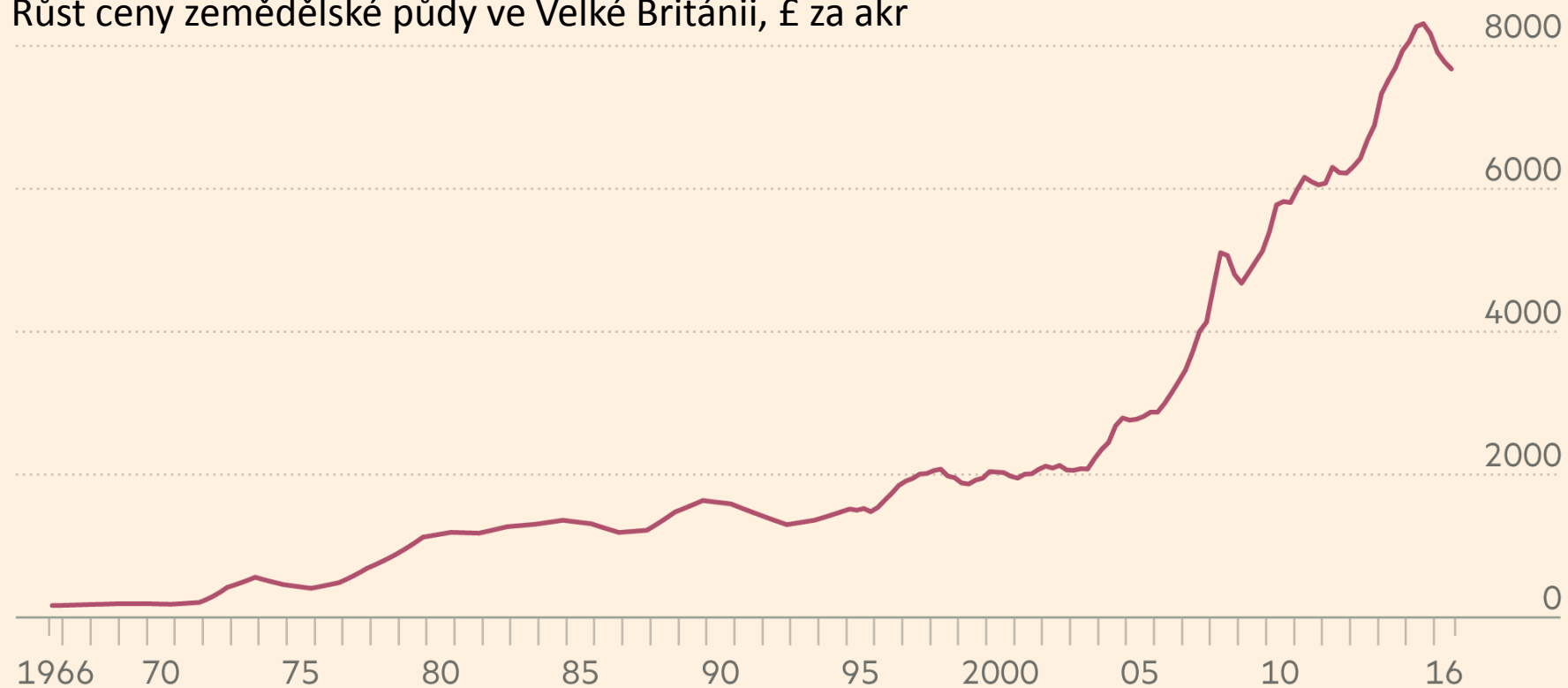

Univerzita Palackého
v Olomouci

The long-term trend

Farmland values over the past 50 years, £ per acre (not adjusted for inflation)

Růst ceny zemědělské půdy ve Velké Británii, £ za akr

Source: Knight Frank

FT

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbing“

- Faktory, které usnadňují „land grabbing“:
 - Liberalizace trhu s půdou
 - Proinvestiční politiky národních vlád rozvojových zemí
 - Netransparentní, autoritářské režimy

WORLD

AMERICAS

ASIA-PACIFIC

EURASIA

EUROPE

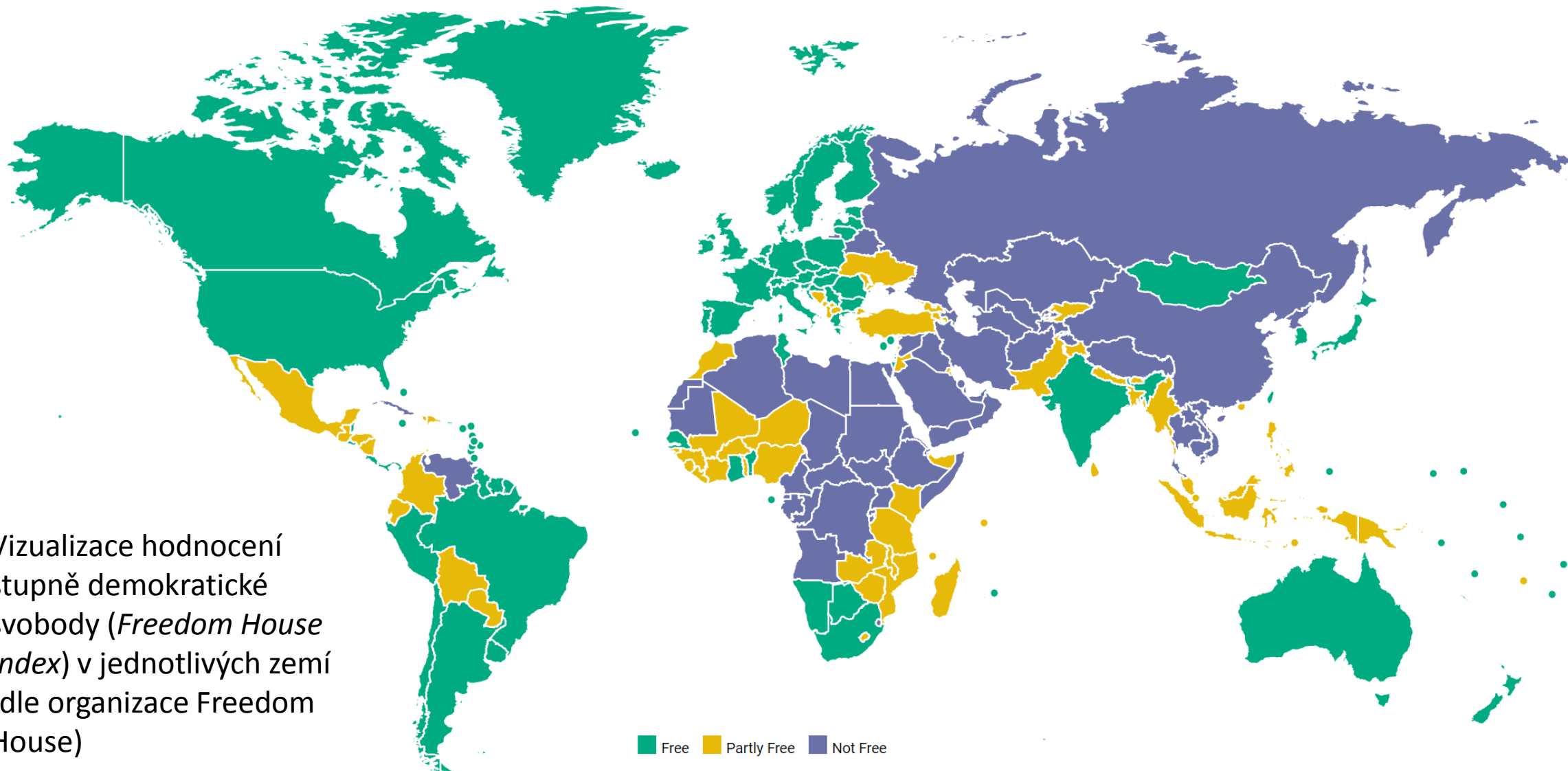
MENA

SUB-SAHARAN AFRICA

Vizualizace hodnocení
stupně demokratické
svobody (*Freedom House
Index*) v jednotlivých zemích
(dle organizace Freedom
House)

Free Partly Free Not Free

* indicates a territory.

Fenomén „land grabbing“

- Faktory, které znesnadňují „land grabbing“:
 - Zodpovědné politiky vlád rozvojových zemí upřednostňující potřeby vlastního zemědělského obyvatelstva před zájmy zahraničních investorů
 - Zabezpečená a vymahatelná práva k půdě (ne nutně individuální práva, možno i zvyková práva)
 - Advokační a osvětová činnost nevládních organizací ve venkovských oblastech rozvojových zemí i vůči vládám a mezinárodním organizacím
 - Dobrovolné kodexy chování (*Code of Conducts*) pro investory (např. “Principles for Responsible Agricultural Investments”)
 - Sběr a vyhodnocování dat o land grabbingu (dálkový průzkum země i crowd sourcing – LAND MATRIX), váš zájem o tuto problematiku...

Univerzita Palackého
v Olomouci

Fenomén „land grabbing“

– Co můžu dělat já?

Ilegální těžba dřeva pro papírenský průmysl a vyčištění lesů pro plantáž palmy olejné. Tesso Nilo, Sumatra, Indonésie. (WWF)

Univerzita Palackého
v Olomouci

Děkuji vám za pozornost!

think
GLOBALLY,
act
LOCALLY

Zdeněk Opršal | Katedra rozvojových a environmentálních studií
zdenek.oprsal@upol.cz | <http://www.development.upol.cz/>